

Retningslinjer for tælling af indlandstræk

- med fokus på småfugle

Introduktion

Disse retningslinjer beskriver, hvordan tælling af indlandstræk for Skagen Fuglestation skal udføres. Retningslinjen gælder for personalet på Fuglestation, men også for andre frivillige, der ønsker at bidrage til tællingen. Fokus i indlandstræktællinger er på småfugle, men alle andre arter tælles også. Normalt tælles indlandstræk som supplement til havfugletræk og rovfugletræk, så der kan dannes et fuldstændigt billede af de trækkende fugle.

Mens retningslinjerne for havfugletællinger beskriver fokus på kun at tælle trækket over havet, bør alle fuglebevægelser som udgangspunkt tælles, dvs. både hav- og indlandstræk. For at gøre indlandstræktællinger (kun indland) samt trækfugletællinger (både indland og hav) lettere, beskriver denne vejledning hvor man skal være, hvad man skal gøre, og hvad der skal være fokus på, når man tæller indlandstræk. I appendikset findes desuden nyttige oplysninger om nogle af de hyppigt forekommende arter, og metoder til tælling af disse.

DOFbasen metoder

I DOFbasen vælges en af de følgende metoder afhængig af tidspunkt på dagen og om man har dækket både hav og land, eller kun land fra det punkt der tælles fra:

Træktælling standardtid (både hav og land dækket fra observationspunktet inden for standardtiden)

Træktælling (både hav og land dækket fra observationspunktet uden for standardtiden)

Indlandstælling standardtid (Kun landtræk dækket fra observationspunktet inden for standardtiden)

Indlandstræktælling (Kun landtræk dækket fra observationspunktet uden for standardtiden)

Indtast kun standardtællinger fra én observationspost i tilfælde af at der tælles fra to steder samme morgen. F.eks. hvis der er træktælling fra Nordstrand og Grenen samme morgen. Årsagen til dette er at man ellers vil få dobbelttællinger af fuglene, når man laver dataudtræk til videnskabelige analyser. Undtagelsen fra denne regel er hvis der er havfugletælling et sted, og indlandstælling et andet sted (f.eks. hvis der tælles havfugle fra Verdens Ende 3 og samtidig er indlandstræktælling ved Kabeltromlen). Koordiner når der indtastes i sådanne tilfælde, så fugle ikke dobbeltregistreres.

Prioritering af tællefokus

Både havtræk og indlandstræk tælles fra det aktuelle observationspunkt. Det sker ved at en eller to observatører skifter fokus fra havfugletælling til småfugletælling, og vender blikket ind mod land. Alternativt kan der splittes op så havfugle tælles fra ét sted (f.eks. Verdens Ende 3) og småfugle fra et andet (f.eks. Kabeltromlen). Hvis I splitter op, er det dog vigtigt at I ved indtastning i DOFbasen koordinerer, så de samme fugle ikke indtastes dobbelt.

Hvis der ikke er nok observatører til at dække både land og hav, prioriteres det at dække havet, da ringmærkningen har fokus på monitorering af de nattrækkende småfugle. Dage hvor observatørerne ikke har mulighed for også at tælle landtræk indtastes observationen som Havfugletælling, standardtid i DOFbasen.

Årstid

Daglige træktællinger gennemføres i standardperioderne fra 1. marts til 15. juni og fra 15. juli til 30. november.

Tid på dagen

Standardtid for den daglige tælling er fra solopgang og de næste fire timer. Hvis et betydeligt træk fortsætter efter standardtidens fire timer, bør tællingen fortsætte så længe, som det vurderes nødvendigt i forhold til trækkets intensitet. Husk at indtaste uden for standardtid, hvis du fortsætter tællingen efter fire timer, men tast dem stadig ind i hel-times perioder.

Hvad skal tælles

Som udgangspunkt registreres alle arter, der observeres – både trækkende og rastende fugle.

Hvordan man tæller

For alle trækkende fugle noteres art, antal og trækkets retning. Alder, køn og dragt angives for visse arter, når observationsforholdene tillader det. Tællernes kompetence er afgørende for en pålidelig artsbestemmelse og korrekt vurdering af alder, køn og dragt. En vis selvkritik er vigtig her.

Vigtigt: Hvis I er mere end to observatører til stede er det en god idé at dele sig op, så to observatører ser mod havet og én eller flere ser ind mod land. Fordel jer efter behov og kompetence. Klar kommunikation er vigtig! For eksempel kan gåseflokke flyve ud over havet, men allerede være talt over land – pas på ikke at dobbeltregistrere.

De fleste småfugle opdages lettest på kald. En typisk fremgangsmåde er at høre kald fra korsnæb og derefter kigge op for at finde flokken i høj højde. Bemærk, at lyd bevæger sig langsommere end lys – det betyder, at når kaldet høres over dig, er flokken ofte allerede lidt længere fremme og har passeret.

Kliktællere er et vigtigt hjælpemiddel under tællingerne. For arter, der forekommer i stort antal, er brug af kliktællere en praktisk hjælp og giver et mere præcist resultat, da tællingen ikke afbrydes af hyppige notater. Det anbefales, at tællerne deler de talrigste arter mellem sig.

Fra tællingens start (ved solopgang) tælles der i timelange intervaller, fx 06.05–07.05, 07.05–08.05 osv. For hver time indtastes resultatet i DOFbasen for hver art med antal, retning og om muligt alder, køn og dragt. Tællingerne skal udføres som præcise og kontinuerlige registreringer. Tælling med kortere intervaller og efterfølgende ekstrapolering anvendes ikke. Undtagelsen fra denne regel gælder kun store finkedage.

Vær opmærksom på at særligt småfuglene kommer trækkende mod spidsen af odden for så at vende om igen. Denne adfærd registreres som trækforsøgende i DOFbasen.

Rastende fugle tælles efter behov, og registreres normalvis kun for den time hvor det højeste antal blev talt, hvis det vurderes at der er tale om de samme individer der går igen gennem hele morgenen.

Ved indtastning i DOFbasen må ”overflyvende” under ”Primær adfærd” ikke bruges, da det ikke rigtig fortæller noget om fuglens adfærd. Man må derfor altid vurdere om fuglene var trækkende eller rastende i området. Fugle der er stationære i området, men flyver rundt vil man typisk angive som rastende.

Observationer af sjældne og mere usædvanlige arter.

Observationer af usædvanlige arter meldes hurtigst muligt via Zello-appen i ”Skagen Birding”. Sjældne fugle, som andre observatører informerer jer om, men som de ikke selv har meldt på Skagen Birding, skal også meldes via Zello. Dette sikrer, at alle får besked.

Sjældne fugle, arter udenfor deres normale optræden og usædvanligt høje antal skal altid registreres i DOFbasen med så mange detaljer som muligt, herunder præcis tidspunkt og forklarende noter med artskarakterer medmindre observationen er dokumenteret med billeder eller lydoptagelser. Meget sjældne fugle (såkaldte SU-arter) skal desuden indrapporteres separat til Sjældenhedsudvalget (SU). Husk også at vedlægge billeder eller lydfiler af fuglen(e).

Aflysning og afbrydelse af observationer

I nogle tilfælde kan dårligt vejr (nedbør, tåge) medføre aflysning af observationer på forhånd eller afbrydelse før standardtidens afslutning. På disse dage skal trækobservatørerne stadig oprette en tur i DOFbasen med registrering af vejrforhold og noter om, hvorfor trækregistreringen blev afbrudt eller ikke blev gennemført. For at få tællingen med i DOFbasen registreres:

”Måge sp. 0 rastende”. I turens data angives både start og sluttid altid til ”0001”. I turnoter angives hvilket tidsrum der ikke var tælling og hvorfor. Eksempel: ”*Ingen tælling fra 06.10 – 08.10 grundet tåge*”. I metode vælges stadig standardtid som normalt.

Årsagen til at angive samme fiktive start - og sluttid, er for at undgå at indtastningen påvirker data på indsats ved fremtidige videnskabelige analyser.

Ved meget svagt eller intet træk kan tællingen afsluttes før standardtidens slutning og eventuelt erstattes af tælling af rastende fugle. I så fald stoppes der først, når den påbegyndte time er afsluttet. Tællingen kan også midlertidigt afbrydes, hvis en meget sjælden fugl meldes i nærområdet.

Alle typer afbrydelser eller aflysninger af standardtælling skal anføres i DOFbasen.

Adfærd hos småfugle

Fuglenes trækadfærd på odden kan gøre det svært at tælle dem. Både efterår og forår er der dage hvor småfuglene hovedsageligt kommer på trækforsøg, mens de andre dage vælger at trække ud over havet i østlig eller nordøstlig retning. Vær derfor opmærksom og følg fuglene, så du ved hvad de gør den pågældende dag.

Vipstjerter, pibere, lærker og værlinger kan ofte komme forbi i gode antal ved yderste klitrække, mens f.eks. droslerne, smådroslere, korsnæb, mejser, spætter, sangere og fluesnappere trækker eller vender på

trækforsøg længere inde i land. Vær derfor opmærksom på at få disse med på afstand, når der tælles fra yderste klitrække (typisk i retning sydvest eller syd).

Det kan være svært at vurdere om trækforsøgende flokke omhandler samme individer eller nye fugle. Her handler det meget om erfaring med hvordan fuglene normalt optræder, deres hyppighed og flokstørrelser. Eksempel på gengangere kan være en flok sjaggere eller stære der raster i stor flok i Reservatet eller Nedermose, og som kommer på trækforsøg flere gange en morgen. Her registreres de kun en gang med det højeste antal fugle talt samtidigt. Den samme flok Skægmejser rastende i rørskoven kan også typisk komme ud på trækforsøg flere gange en morgen, hvilket er et andet eksempel på at man kun registrerer den største flok. Andre eksempler kan være en flok rastende skovspurve, grønirisker eller snespurve hvor de samme fugle kommer på trækforsøg flere gange samme dag.

I andre tilfælde som f.eks. med korsnæb, mejser, finker, siskener og drosler kan vi måske ikke vide med sikkerhed om der er gengangere imellem når de kommer på trækforsøg, men det er hyppige arter og typisk varierer flokstørrelserne meget, hvilket tyder på at mange ikke er de samme. Her vil man typisk medtage alle flokke på trækforsøg, medmindre man kan følge dem og se at det faktisk er den samme flok der kommer på trækforsøg igen og igen. Samme gælder arter der kommer på trækforsøg enkeltvis eller i små flokke som f.eks. Kernebider, Bjergvipstjert, Hedelærke, Jernspurv og Grå Fluesnapper, Pirol. Her tælles de også hver gang, medmindre der er noget specifikt i deres adfærd eller udseende som tyder på det er samme fugle. Modsatte eksempler er sjældnere arter som f.eks. en Lapværpling eller en lille flok pungmejer hvor det ofte er samme fugl(e) der kommer på trækforsøg flere gange efter at have rastet på stranden, i klitterne eller i Reservatet.

På store dage, når småfugle nærmer sig eller passerer tæt på, kan det være umuligt at tælle dem, mens de passerer lige over. Derfor bør de tælles på lidt afstand før de når observationsposten, så man har længere tid til at vurdere flokkene.

Om efteråret skal man være opmærksom på indtrækkende småfugle og kragefugle fra havet. Dette indtræk kan forløbe over en bred front i både Kattegat og Skagerrak og derved let blive overset.

Udstyr til træktælling

Følgende udstyr er obligatorisk ved tælling:

- Kikkert
- Notesbog
- Klikmålere (ofte mange, da fugle skal tælles i flere retninger)
- Sammenklappelig stol
- Varmt, vindtæt tøj i kolde perioder
- Mobiltelefon. Du skal have en smartphone med Zello-appen og gruppen »Skagen Birding« installeret. Du kan også bruge telefonen til at holde styr på tiden/timen.
- Fotoudstyr anbefales til dokumentation af sjældne arter og til alders -og kønsbestemmelse af mere almindelige arter, hvis det er relevant.
- Tag en lydoptager fra stationen med og lad den optage under tællingen. Hvis en sjælden fugl kalder, eller du hører et ukendt kald, stop optagelsen kortvarigt efter fuglen er passeret og gennemgå filen senere. Det kan også være nyttigt at tale til diktafonen med oplysninger (f.eks.

tidspunkter eller når du hører noget specielt). Hvis du vil lytte til en optagelse af en sjælden art på mobilen, skal du først stoppe optageren, så du ikke bliver forvirret over hvad der er hvad, når du senere lytter lydfilen igennem! Husk også at tjekke at der er nok batteri på optageren. Kontinuerlig optagelse er en god og nem måde at dokumentere mange sjældenheder på.

Observationssteder

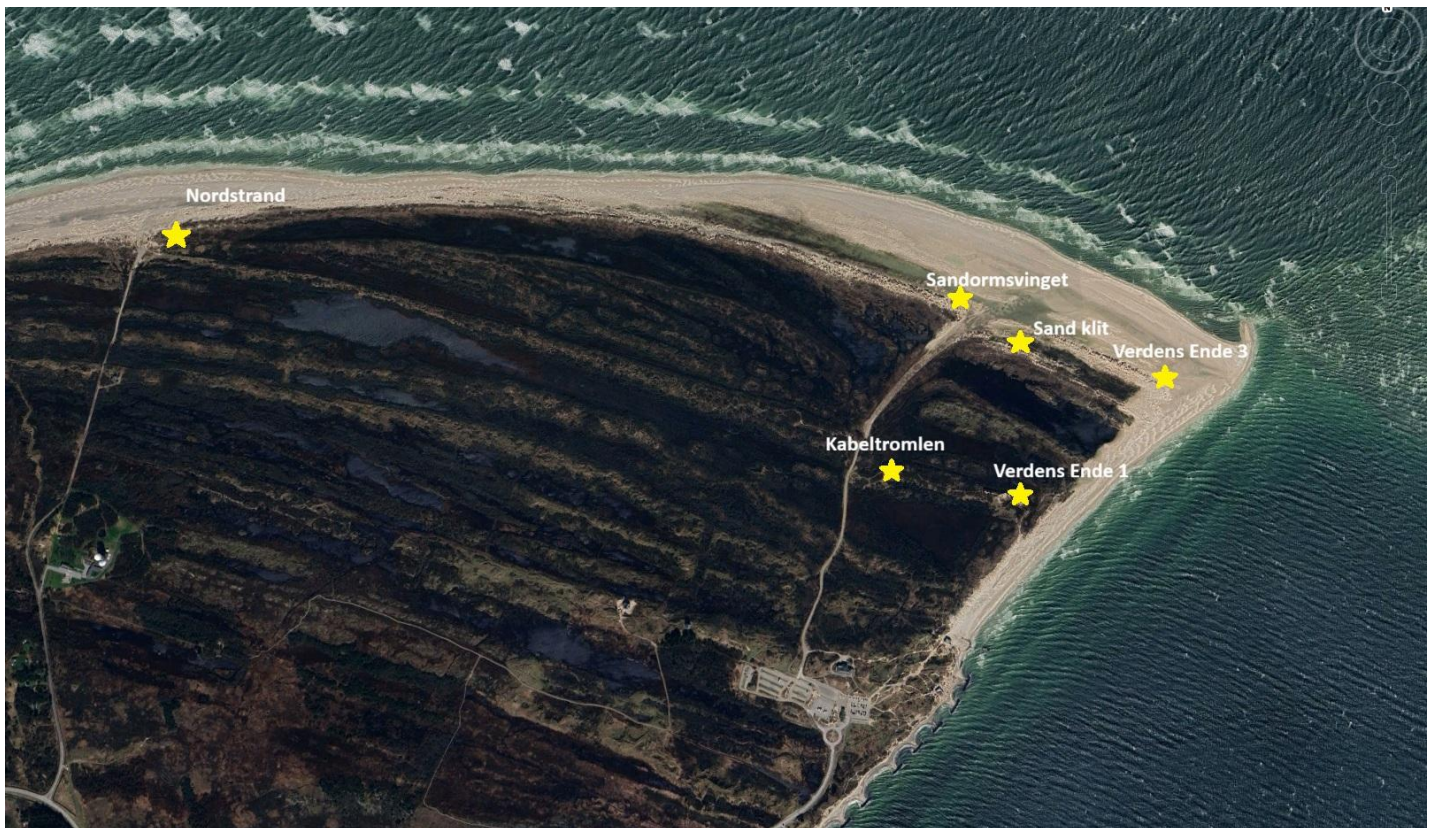
Tælling af indlandstræk af småfugle m.m. udføres bedst fra følgende lokaliteter:

Grenen

Observationspunkter for småfugle: Verdens Ende 3 og 1, Kabeltromlen, Sandormsvinget og Sand Klit. Udgangspunktet er Verdens Ende 3 det meste af året når tællingen inkluderer havfugle. I yderste klitrække får man ofte vipstjerter, pibere og værlinger fint, mens arter som korsnæb, mejser, finker, siskener og drosler kommer bedre på observationspunkterne mod syd og vest længere inde i land. Vær opmærksom på også at tælle de arter der kommer på afstand og ikke når ud til jeres observationspunkt.

Nordstrand

Bedst ved vindretninger mellem nordøst og syd. Her ses både rovfugle og spurvefugle godt sammen med lommer, ænder, kjoever, måger, terner m.m. I efteråret (midten af oktober til december) er Nordstrand også god i disse vindretninger hvor småfuglene ofte følger de yderste klitrækker.

“Intervaltællinger”

Ved meget stærkt træk af finker og engpibere (10.000+) kan intervaltælling accepteres for at frigive tid til andre arter. I så fald kan du vælge at foretage f.eks. en 15 minutters eller 10 minutters tælling hver time og gange resultatet op. Hvis du gør dette, skal det anføres i DOFbasen under noter til den art du har talt med denne metode. Vær opmærksom på trækets intensitet. Hvis den ser ud til at ændre sig, bør du starte en ny tælling. Logisk set er en 15 minutters tælling pr. time mere præcis end en 5 minutters tælling. Og en 5 minutters tælling hver ½ time er mere præcis end 5 minutter pr. time. En anden (og bedre) løsning er at spørge en af de omkringstående erfarne fuglekiggere til at hjælpe med tællingen. Særligt om foråret er der ofte mange folk, som kan hjælpe.

Reglen er: Brug kun intervaltælling, hvis det er nødvendigt på dage med mange finker og noter altid metoden i DOFbasen, herunder frekvensen for hvor mange minutter der blev talt. F.eks.:

”interval tælling 10 min. i timen.”

Appendiks

Særlige forhold gældende for tælling af visse indland-/småfuglearter:

Småfugle generelt

Normalt kan nogle småfugle trække ud over havet. I sådanne tilfælde kan det være en god idé, at havfugleobservatøren tæller de trækkende småfugle over stranden og havet, mens indlandsobservatøren tæller alle dem, der flyver direkte over eller længere inde i landet. Kommunikér tydeligt for at undgå dobbeltregistrering.

Rastende og fouragerende fugle

Rastende og fouragerende fugle kan tælles som det største antal, der er set samtidigt gennem hele observationsperioden. Den time, hvor der er flest fugle, skal indtastes i DOFbasen. Timefordelingen kan evt. specificeres under ”Noter”. På den måde kan man se døgnrytmen i bevægelserne

Gul Vipstjert

Hvis du ønsker at notere underarter af Gul Vipstjert, skal du være forsigtig med ikke bare antage underarten i flokken, da de kan være svære at kende på mellemdistance i flugt. Ofte er det bedre at rapportere totalen uden underarter og i stedet skrive en kommentar om forholdet. Rapportér kun de individer som underart, hvis du reelt har bestemt den som sådan.

Eksempel: Gul Vipstjert = 855 (kommentar: hovedsageligt ssp. *thunbergi*, men ca. én ud af hundrede *flava*).

Pibere

På store dage kan antallet af pibere nå op på 10.000+. På sådanne dage er det vigtigt at være opmærksom på, at mange kan trække ude over havet og ikke kun over land. På sådanne stordage vil de fleste pibere være Engpiber, men der vil også være et markant indslag af Skovpiber fra sidst i april. Når tallene når op i tusinder, bør pibere ikke klikkes i trin mindre end 10 på kliktælleren (dvs. ét klik = anslået 10 fugle).

Finker

Forholdet mellem Bogfinke og Kvækerfinke kan ændre sig hurtigt gennem sæsonen afhængig af tid på året og vejret. Nogle gange kommer de i artsrene flokke andre gange ikke. Hvis ikke du ser eller hører dem godt nok så rapportér dem som Bogfinke/Kvækerfinke med kommentar om dit indtryk af fordelingen. Når tallene op i tusinder, bør finker ikke klikkes i trin mindre end 10.

Drosler

Drosler kan ligesom finker og pibere have store dage. På sådanne dage er det vigtigt at bestemme arterne i flokkene korrekt og samtidig dække resten af trækket. Drosler flyver for det meste inde i landet, men der kan være for mange til, at indlandsobservatøren kan nå både drosler og øvrige spurvefugle. I så fald bør man kommunikere om hjælp til bestemte arter eller områder. Andre dygtige observatører kan inddrages. Når tallene når op i tusinder, bør drosler ikke klikkes i trin mindre end 10.

Duer

Duer kan have store trækdage, ofte over 5.000 fordelt i store flokke. På sådanne dage er det vigtigt at kigge efter Hulduer, som kan være med i flokkene. De kendes let på mindre størrelse og manglende vingebånd. Flokkene er ofte nye, men pas alligevel på dobbeltregistrering. Når tallene når op i tusinder, bør duer ikke klikkes i trin mindre end 10.

Kragefugle

Krager og råger kan dukke op i store flokke i løbet af marts. Følg flokkene for at vurdere, om de trækker ud over havet, eller om det er de samme flokke, der kommer på trækforsøg. Hvis antallet stiger til tusinder, bør krager ikke tælles i trin på mindre end 10. Sent på efteråret kan krager og råger ankomme til halvøen i stort antal fra havet. Dette indtræk sker ofte over en bred front, hvilket observatørerne skal være opmærksomme på.

Stære

Stære kan optræde hele foråret, men større flokke især i april. Mange kan være nye fugle, men der er altid en risiko for, at det er de samme. Derfor bør man være kritisk og vurdere, om flokkene kunne være de samme.

Ikke-småfugle:

Rovfugle

Se anden guide til tælling af rovfugle specifikt.

Gæs og svaner

I det tidlige forår ses ofte betydelige trækbevægelser af gæs og svaner. På denne årstid er trækretningen i østlig og nordøstlig retning. Flokke af gæs og svaner opdages typisk inde over land, da de bruger odden som ledelinje. Vær opmærksom på at visse dage med mere kraftige vinde kan drive flokkene ud

over havet længere sydpå før de når Grenen eller Nordstrand. Trækflokke kan da ses langt til havs i både Kattegat og Skagerrak afhængig af vindretningen.

Om efteråret er trækretningen for gæs og svaner primært rettet mod syd -og vestlig retning. Flokkene kommer ind mod land fra en nordlig og nordøstlig retning. Trækket kan forløbe over en bred front og en del flokke passerer langt til havs i både Kattegat og Skagerrak afhængig af vindretningen. Modlys om morgenen i Kattegat kan være en udfordring ved artsbestemmelse af gåseflokkene og en del flokke må noteres som ubestemte.

.

1 version: Magnus Houen Lauritsen & Simon Kiese June 2024

2 version updated by SSC 19/2 2025

3 version LV+HAC 29/09-2025

4 version SSC 18/11-2025

5 version KP, SSC 01/02-2026